

روز قیامت

کلیدواژه: روز قیامت.

برسش: درباره روز قیامت و اوصاف و ویژگی‌های آن توضیح دهید.

پاسخ: در قرآن کریم حداقل از هفتاد نام قیامت اسم برده شده است که در واقع از هفتاد دریچه گوناگون به روز قیامت نگاه می‌کند؛ برخی از آنها عبارت‌اند از: روز قیام، روز حساب، روز جزا، روز اجتماع، روز جدایی، روز خروج، روز بزرگ، روز حسرت و ندامت، روز تغابن، روز یاری خواستن، روز برخورد کردن، روز سنگین، روز پر مشقت، روز دردناک، روز حق، روز چهره درهم کشیدن، روز حیات عمومی، روز به هم خوردن وضع جهان، روزی بسیار طولانی، روز کثرت اضطراب و سرگردانی، روز آشکار شدن اسرار پنهان، روز مشاهده نامه اعمال، روز بهره نبردن از سرمایه‌های دنیا، روز مجازات اعمال، روز گستردگی عذاب الهی، روز سخن گفتن اعضای بدن، روز سود نداشتن عذرخواهی و روز دیدن حقیقت.

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه بحث
- ۲ - ویژگی‌های روز قیامت
- ۲.۱ - روز قیام
- ۲.۲ - روز حساب
- ۲.۳ - روز جزا
- ۲.۴ - روز اجتماع
- ۲.۵ - روز جدایی
- ۲.۶ - روز خروج
- ۲.۷ - روز بزرگ
- ۲.۸ - روز حسرت و ندامت
- ۲.۹ - روز تغابن
- ۲.۱۰ - روز یاری خواستن
- ۲.۱۱ - روز برخورد کردن
- ۲.۱۲ - روز سنگین
- ۲.۱۳ - روز پر مشقت
- ۲.۱۴ - روز دردناک
- ۲.۱۵ - روز حق
- ۲.۱۶ - روز چهره درهم کشیدن
- ۲.۱۷ - روز حیات عمومی
- ۲.۱۸ - روز به هم خوردن وضع جهان
- ۲.۱۹ - روزی بسیار طولانی
- ۲.۲۰ - روز کثرت اضطراب و سرگردانی
- ۲.۲۱ - روز آشکار شدن اسرار پنهان
- ۲.۲۲ - روز مشاهده نامه اعمال
- ۲.۲۳ - روز بهره نبردن از سرمایه‌های دنیا
- ۲.۲۴ - روز مجازات اعمال
- ۲.۲۵ - روز گستردگی عذاب الهی
- ۲.۲۶ - روز سخن گفتن اعضای بدن
- ۲.۲۷ - روز سود نداشتن عذرخواهی
- ۲.۲۸ - روز دیدن حقیقت
- ۳ - نکته پایانی
- ۴ - معرفی منابع
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

مقدمه بحث

قرآن کریم برای نشان دادن ویژگی‌های قیامت که مسلماً آثار تربیتی فوق‌العاده‌ای دارد، از نام‌های گوناگون استفاده می‌کند تا ترسیم دقیقی در مجموع آیات از آن روز عظیم و **حوادث** فوق‌العاده و تکان‌دهنده آن کرده باشد؛ البته نام در اینجا به معنی اسم خاص نیست؛ بلکه نام‌های توصیفی را نیز شامل می‌شود؛ یعنی عناوینی هستند که متکی بر اوصاف آن **روز** و ویژگی‌های **زندگی** در آن عالم است.

ویژگی‌های روز قیامت

در قرآن کریم حداقل از هفتاد نام قیامت **اسم** برده شده است که در واقع از هفتاد دریچه مختلف به روز قیامت نگاه می‌کند؛ اما از آنجا که تفصیل همه این نام‌ها و اوصاف و ویژگی‌های قیامت در این مختصر نمی‌گنجد، ناچار به اجمال به آن ویژگی‌های بارز و مهم اشاره می‌کنیم:

← روز قیام

آن روز، روز قیام است. در قرآن کریم تعبیر قیامت که از ماده **قیام** است، تکرار شده است. آری آن **روز**، روز قیام و به پا خاستن است: روز قیام حساب «آن روز که حساب بر پا می‌شود، [۱] روز قیام ساعت (زمان) است «آن روز که ساعت بر پا می‌شود، مجرمان نومید می‌گردند». [۲] روز قیام مردم، «آن روز که مردم در برابر رب العالمین قیام می‌کنند» [۳]، روز قیام فرشتگان، «آن روز فرشته بزرگ خدا **روح** و **فرشتگان** دیگر قیام می‌کنند» [۴] و روز قیام گواهان، «در آنروز که گواهان قیام می‌کنند». [۵]

← روز حساب

آن روز، روز حساب است. این وصف به خاطر آن است که تمام **اعمال** آدمی - اعم از صغیر و کبیر جزئی و کلی، معنوی و مادی، جوارحی و جوانحی - بدون استثنا در آن روز مورد **محاسبه** قرار می‌گیرد. این وصف در پنج آیه از **قرآن** آمده است از جمله این آیه که می‌فرماید: «روزی که حساب بر پا می‌شود». [۶]

← روز جزا

آن روز جزاست، این نام و وصف در سیزده آیه قرآن آمده است که از همه مشهورتر، آیه ۴ **سوره حمد** است که می‌فرماید: «او مالک روز جزاست».

← روز اجتماع

آن روز، روز اجتماع است. تمام اولین و آخرین و همه **جن و انس** و حتی **ملائکه** مقربین در آنجا جمع‌اند، نه تنها خودشان که اعمال آنها نیز تماماً در آنجا جمع‌آوری شده است و آماده عرضه به دادگاه **عدل الهی** است. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «به خاطر آورید که همه شما را در آن روز «اجتماع» جمع‌آوری می‌کنند». [۷]

← روز جدایی

قیامت، روز جدایی است. جدایی **حق** از **باطل**، جدایی صفوی **مؤمنان** و **صالحان** از **کافران** و مجرمان جدایی برادر از برادر و **پدر و مادر** از فرزند، جدایی سرنوشت خویان و بدان، قرآن کریم می‌فرماید: «روز جدایی، میعاد همگان است». [۸]

← روز خروج

قیامت روز خروج است. قرآن کریم می‌فرماید: «آن روز، روزی است که همه اموات زنده شده (و از قبرها) خارج می‌شوند». [۹] آری آن روز، روز خارج شدن از مرگ به حیات و از عالم برزخ به عالم آخرت و از درون به برون و از پنهان به آشکار است.

← روز بزرگ

قیامت، روز بزرگ است: «وای بر کافران از مشاهده روز بزرگ». [۱۰] توصیف آن روز به عظمت به خاطر امور مهمی است که در آن روز بزرگ واقع می‌شود.

← روز حسرت و ندامت

قیامت، روز **حسرت** و **ندامت** است: «آنها را از روز حسرت بترسان، روزی که همه چیز پایان می‌یابد و **حکم** نهایی صادر می‌شود و این در حالی است که آنها (هنوز) در **غفلت‌اند** و **ایمان** نمی‌آورند». [۱۱] روز قیامت به راستی روز اندوه و ندامت و حسرت شدید است، نه تنها برای بدکاران، بلکه حتی برای نیکوکاران؛ زیرا وقتی پادشاه را می‌بینند تأسف می‌خورند چرا بیشتر و بهتر کار نیک انجام نداده‌اند.

← روز تباہی

قیامت، روز **تباہی** است. در آن روز غابن از مغیون **آشکار** می‌گردد: «روزی که همه شما را در آن **روز** گردآوری می‌کنند. آن روز، روز تباہی است». [۱۲] آری در آن روز بدکاران از شکست و زیان خود و فریب و نیرنگ **شیطان** و از دست دادن سرمایه‌های عظیم با خبر می‌شوند و این است غبن حقیقی.

← روز یاری خواستن

قیامت، روز صدا زدن همدیگر و یاری خواستن است: «ای قوم! من بر شما از روزی که مردم یکدیگر را صدا می‌زنند (و از هم یاری می‌خواهند؛ اما صدایشان به جایی نمی‌رسد) بیمناک‌ام». [۱۳]

← روز برخورد کردن

قیامت، روز تلاقی و برخورد کردن است: «خداوند **روح** را بر فرمانش بر هر کس از بندگانش بخواهد، القا می‌کند تا انسان‌ها را از روز تلاقی **انذار** کند». [۱۴] در آن روز انواع تلاقی‌ها رخ می‌دهد، روزی است که بندگان پروردگارشان را ملاقات می‌کنند، روزی است که انسان‌ها با فرشتگان حساب و پاداش و کیفر تلاقی دارند، روزی است که **انسان** با حساب اعمال و گفتارش در آن دادگاه **عدل** تلاقی دارد، روزی است که گذشتگان و آیندگان با هم تلاقی می‌کنند، روز تلاقی **ظالم** و مظلوم با همدیگر و...

← روز سنگین

قیامت، روز سنگین است: «آنها (مجرمان) زندگی زودگذر **دنیا** را دوست دارند؛ درحالی‌که پشت سر خود روز سخت و سنگینی را رها می‌کنند». [۱۵] توصیف آن روز به ثقیل و سنگینی، توصیفی است گسترده و پر معنی: سنگینی از نظر محاسبه‌ها، سنگینی از نظر مجازات‌ها، سنگینی از نظر رسوایی‌ها و سنگینی از نظر شدائد محشر و سنگینی مسئولیت‌ها و...

← روز پر مشقت

قیامت، روز پر مشقتی است: «آن روز روز سختی است». [۱۶] مسلماً آن روز برای **کافران** بسیار سخت و طاقت‌فرسا و مصیبت‌بار است؛ به طوری که نیرومندترین آنها را به زانو درمی‌آورد و عاجز و ناتوان می‌سازد.

← روز دردناک

قیامت، روز دردناکی است. **نوح پیامبر** خطاب به قوم بت پرستش می‌گوید: «من بر شما از **عذاب** روز دردناکی بیمناک‌ام». [۱۷] آن روز از جهات زیادی مایه درد و رنج است، از جهت رسوایی‌ها، ندامت‌ها و پشیمانی‌های کشنده، دردناک به خاطر اینکه راه بازگشتی وجود ندارد و...

← روز حق

قیامت، روز **حق** است: «آن روز، روز حق است». [۱۸]

بعضی **مفسران** در **تفسیر** حقانیت آن روز به سه نکته اشاره کرده‌اند:

۱. آن روز حق است و غیر از آن **باطل**؛ چراکه ایام دنیا، باطلش بیش از حق است.

۲. حق به معنای وجود ثابت است.

۳. آن روز، روزی است که شایسته عنوان «یوم» است؛ چراکه در آن روز روشن، اسرار مخفی **آشکار** می‌گردد؛ درحالی‌که در **دنیا** احوال **خلق** - مکتوم و نامعلوم (همچون شب) است. [۱۹] [۲۰]

← روز چهره درهم کشیدن

قیامت روزی است که **چهره** درهم کشیده و وحشتناک است. قرآن از **زبان** نیکان چنین نقل می‌کند: «ما از پروردگاران خائفیم از آن روز که عیوس و سخت است». [۲۱]

توصیف آن روز به «عیوس» کنایه از وضع وحشتناک آن روز است؛ یعنی آنقدر **حوادث** آن روز سخت و ناراحت‌کننده است که نه تنها انسان‌ها در آن روز عیوس‌اند، بلکه گویی خود آن روز قیافه‌اش را سخت در هم کشیده و ناراحت است.

← روز حیات عمومی

قیامت، روز **حیات** عمومی پس از **مرگ** است: «کسانی که **علم** و **ایمان** به آنان داده شده، در قیامت به مجرمان می‌گویند: شما به **اذن خدا** تا روز بعث (در **عالم برزخ**) درنگ کردید و اکنون روز بعث (برانگیخته شدن **مردگان**) است؛ ولی شما نمی‌دانستید». [۲۲۳]

انتخاب این تعبیر (بعث) برای قیامت به خاطر آغاز حرکت است که خداوند **مردگان** را از **قبر** برمی‌انگیزد؛ سپس آنها را به سوی محاکم **قیامت** برای حساب می‌فرستد.

← روز به هم خوردن وضع جهان

قیامت روزی است که وضع **آسمانها** و **زمین** و کرات بهم می‌خورد و دگرگونی‌های شدیدی در جهان واقع می‌شود. به آیاتی در این زمینه توجه فرمایید: «روزی که ما آسمانها را همچون طوماری در هم می‌پیچیم؛ سپس همان‌گونه که **آفرینش** را آغاز کردیم، آن را باز می‌گردانیم، این وعده‌ای است که ما داده‌ایم و قطعاً آن را انجام خواهیم داد. [۲۲۳]

و در اشاره به انتقام الهی از ظالمان و مجرمان می‌فرماید:

«آن در روزی واقع می‌شود که این زمین به **زمین** دیگر و آسمانها (به **آسمان** دیگر) مبدل می‌شوند». [۲۲۴] کوهها از جا کنده و متحرک می‌شوند. [۲۲۵] آسمان همچون فلز گداخته می‌شود. [۲۲۶]

← روزی بسیار طولانی

قیامت، روزی بسیار طولانی است: «**فرشتگان** و روح به سوی او عروج می‌کنند. در آن **روز** که مقدارش پنجاه هزار سال است». [۲۲۷] در این‌که اعدادی که درباره قیامت است برای تعداد و شماره است یا برای تکتیر دو احتمال است، به‌رحال پیامی که از این **آیات** به گوش می‌رسد این است که همه باید خود را برای چنان روز طولانی پر مخاطره‌ای آماده سازند.

← روز کثرت اضطراب و سرگردانی

از ویژگی‌های قیامت این است که انسانها در آن روز مانند پروانه‌های پراکنده به هر سو حرکت می‌کنند [۲۲۸] و در تعبیری دیگر آمده که گویی مردم همانند ملخ‌های پراکنده‌اند». [۲۲۹] این تشبیه به خاطر کثرت مردم و **اضطراب** آنها و ناتوانی و سرگردانی آنان است.

← روز آشکار شدن اسرار پنهان

از ویژگی‌های قیامت این است که پرده‌ها و حجابها کنار می‌روند و **اسرار** پنهان آشکار می‌شود. **قرآن** در این زمینه می‌فرماید: «آن روز، روزی است که پرده‌ها و حجابها کنار می‌رود و همه انسانها با تمام اسرار درون و برویشان ظاهر می‌شوند» [۲۳۰] و می‌فرماید: «آن روز، روزی است که اسرار پنهان آشکار می‌شود». [۲۳۱]

← روز مشاهده نامه اعمال

از دیگر ویژگی‌های قیامت این است که انسان تمام تلاش‌ها و کوشش‌هایی که انجام داده است، به خاطر می‌آورد. [۲۳۲] این یادآوری یا به خاطر مشاهده **نامه اعمال** است، یا تجسم و حضور خود اعمال، یا به خاطر گواهی اعضای بدن و فرشتگان و یا به خاطر کنار رفتن حجابها از **قلب** و **روح انسان** و زودده شدن عوامل **غفلت** است.

← روز بهره نبردن از سرمایه‌های دنیا

دیگر ویژگی قیامت این است که سرمایه‌های مهم دنیا یعنی مال و **ثروت**، فرزندان و دوستان به حال **انسان** سودی نمی‌بخشند؛ بلکه تنها حلال مشکلات محشر **ایمان** و **عمل صالح** و **قلب سلیم** است. **قرآن کریم** در این باره می‌فرماید: «در آن روز مال و فرزندان سودی نمی‌بخشد، مگر کسی که با قلب سلیم به پیشگاه خدا آید» [۲۳۳] و می‌فرماید: «... روزی فرا رسد که نه در آن خرید و فروش است و نه **دوستی**». [۲۳۴]

← روز مجازات اعمال

دیگر ویژگی قیامت این است که هر کس در آن روز در دادگاه بزرگ الهی مسئول کارهای خویش است و خودش جریمه جرایمش را می‌پردازد. **قرآن کریم** می‌فرماید: «و از روزی بترسید که کسی **مجازات** دیگری را نمی‌پذیرد» [۲۳۵] یا می‌فرماید: «(به یاد آورید) روزی را که هر کس (در فکر خویشتن است و تنها) به دفاع از خود می‌پردازد». [۲۳۶]

← روز گستردگی عذاب الهی

ویژگی دیگر قیامت این است که عذابش گسترده و فراگیر است. **قرآن** ضمن توصیف ابرار و نیکان می‌فرماید: «آنها از روزی می‌ترسند که عذابش گسترده و فراگیر است». [۲۳۷] گستردگی آن به حدی است که تمام **زمین و آسمان** را پر می‌کند؛ حتی فرشتگان در وحشت فرو می‌روند.

← روز سخن گفتن اعضای بدن

از ویژگی‌های قیامت این است که زبانها از کار می‌افتند و دیگر اعضا به سخن گفتن می‌آیند: «امروز بر دهانشان مهر می‌نهم و دست‌هایشان با ما سخن می‌گویند و پاهایشان کارهایی را که انجام می‌دادند، **شهادت** می‌دهند». [۲۳۸]

← روز سود نداشتن عذرخواهی

ویژگی دیگر قیامت این است که عذرخواهی و پوزش سودی ندارد و مورد قبول واقع نمی‌شود. **قرآن کریم** می‌فرماید: «روزی که عذرخواهی ظالمان سودی به حالشان نمی‌بخشد و...». [۲۳۹]

← روز دیدن حقیقت

ویژگی دیگر قیامت این است که چشم‌ها تیزبین می‌شوند و چشم **بصیرت** انسان باز می‌شود و حقایق را می‌بیند. **قرآن کریم** می‌فرماید: «(به او خطاب می‌شود): تو از این صحنه (و دادگاه بزرگ) غافل بودی و ما پرده را از چشم تو کنار زدیم و امروز چشمت کاملاً تیزبین است». [۲۴۰]

نکته پایانی

در پایان لازم به توضیح است که اکثر قریب به اتفاق این اوصاف و ویژگی‌هایی که ما شمردیم، با استفاده از کتاب **پیام قرآن** نوشته حضرت آیت‌الله **مکارم شیرازی** بوده است که در این کتاب حدود هفتاد وصف و نام **قیامت** آمده است و مرحوم **ملا محسن فیض کاشانی** در کتاب **محجة البیضاء**، حدود صد وصف برای قیامت آورده است.

معرفی منابع

۱. پیام قرآن، آیه‌الله مکارم شیرازی، ج۳، ص ۳۱ تا ۱۲۴.
۲. معاد، محسن قرآنی، ص ۱۶۶ تا ۱۷۵.
۳. معاد از دیدگاه امام خمینی (رحمة‌الله‌علیه)، ص ۲۶۱ تا ۲۷۰.
۴. جلد هشتم، محجة البیضاء فی تهذیب الاحیاء، ص ۳۲۹ تا ۳۳۳.

پانویس

- ↑ ابراهیم/سوره ۱۴، آیه ۴۱.
- ↑ روم/سوره ۳۰، آیه ۱۲.
- ↑ مطففین/سوره ۸۲، آیه ۶.

۴. ↑ نیا/سوره ۷۸، آیه ۲۸.
۵. ↑ غافر/سوره ۴۰، آیه ۵۱.
۶. ↑ ابراهیم/سوره ۱۴، آیه ۴۲.
۷. ↑ تغابن/سوره ۶۴، آیه ۹.
۸. ↑ نیا/سوره ۷۸، آیه ۱۷.
۹. ↑ ق/سوره ۵۰، آیه ۴۲.
۱۰. ↑ مریم/سوره ۱۹، آیه ۳۷.
۱۱. ↑ مریم/سوره ۱۹، آیه ۳۹.
۱۲. ↑ تغابن/سوره ۶۴، آیه ۹.
۱۳. ↑ غافر/سوره ۴۰، آیه ۲۲.
۱۴. ↑ مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۱۵.
۱۵. ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۲۷.
۱۶. ↑ فرقان/سوره ۲۵، آیه ۲۶.
۱۷. ↑ هود/سوره ۱۱، آیه ۲۶.
۱۸. ↑ نیا/سوره ۷۸، آیه ۲۹.
۱۹. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، ج ۵، ص ۶۰۶، دارالکتب الاسلامیه، تهران، نوبت پنجم، ۱۳۷۷ ش.
۲۰. ↑ رازی، فخرالدین، تفسیر کبیر (مفاتیح الغیب)، ج ۲۱، ص ۲۶.
۲۱. ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۱۰.
۲۲. ↑ روم/سوره ۳۰، آیه ۵۶.
۲۳. ↑ انبیاء/سوره ۲۱، آیه ۱۰۴.
۲۴. ↑ ابراهیم/سوره ۱۴، آیه ۴۸.
۲۵. ↑ طور/سوره ۵۲، آیه ۹.
۲۶. ↑ معارج/سوره ۷۰، آیه ۸.
۲۷. ↑ معارج/سوره ۷۰، آیه ۴.
۲۸. ↑ قارعه/سوره ۱۰۱، آیه ۴.
۲۹. ↑ قمر/سوره ۵۴، آیه ۷.
۳۰. ↑ مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۱۶.
۳۱. ↑ طارق/سوره ۸۶، آیه ۹.
۳۲. ↑ نازعات/سوره ۷۹، آیه ۲۵.
۳۳. ↑ شعراء/سوره ۲۶، آیه ۸۸ و ۸۹.
۳۴. ↑ ابراهیم/سوره ۱۴، آیه ۲۱.
۳۵. ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۴۸ و ۱۲۲.
۳۶. ↑ نحل/سوره ۱۶، آیه ۱۱.
۳۷. ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۷.
۳۸. ↑ بئس/سوره ۲۶، آیه ۶۵.
۳۹. ↑ مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۵۲.
۴۰. ↑ ق/سوره ۵۰، آیه ۲۲.

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «روز قیامت»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۴/۱۷.

رده‌های این صفحه : کلام | معاد شناسی | قیامت | معارف اسلامی | مباحث کلامی